

ĢENERĀLADVOKĀTA F. DŽ. DŽEIKOBSA
[F. G. JACOBS] SECINĀJUMI,

sniegti 2005. gada 20. janvārī¹

1. Šajā prasībā, kas celta saskaņā ar EKL 226. pantu, Komisija pēc būtības prasa atzīt, ka Austrijas likumdošanas noteikumi, kas regulē pieeju augstākajai izglītībai, ir diskriminējoši tāpēc, ka tie uzliek citās dalībvalstīs iegūto vidējās izglītības diplomu īpašniekiem pienākumus, kas atšķiras no noteikumiem, kuri tiek piemēroti Austrijas diplomu ieguvējiem. Tādējādi Austrija pārkāpj EKL 12. panta noteikumus, tos lasot kopā ar 149. un 150. pantu.

EKL 12. pants:

“Piemērojot šo Līgumu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ.

2. Šajā prasībā galvenais uzdotais jautājums attiecas uz pamatojumu, kas attaisnotu šādu atšķirīgu attieksmi.

Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru var pieņemt noteikumus, kas aizliedz šādu diskrimināciju.”

EKL 149. pants:

Kopienu tiesiskais regulējums

3. Komisijas rīcība pamatojas uz šādiem EKL noteikumiem:

“1. Veicinot dalībvalstu sadarbību un vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību, Kopiena sekmē pilnvērtīgas izglītības attīstību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību.

¹ — Oriģinālvaloda — angļu.

2. Kopienas rīcības mērķi ir:

2. Kopienas rīcības mērķis ir:

[..]

[..]

— veicināt studentu un mācībspēku mobilitāti, *inter alia* veicinot diplomu un mācību laika akadēmisku atzīšanu;

— padarīt pieejamākas arodmācības un veicināt mācībspēku un mācāmo, un jo īpaši jaunatnes mobilitāti;

[..].

[..].

3. Kopiena un dalībvalstis arodmācību jomā sekmē sadarbību ar trešām valstīm un kompetentām starptautiskām organizācijām.

3. Kopiena un dalībvalstis izglītības jomā sekmē sadarbību ar trešajām valstīm un kompetentām starptautiskām organizācijām, jo īpaši ar Eiropas Padomi.”

[..]”

Valsts tiesiskais regulējums

EKL 150. pants:

4. Likuma par universitātes izglītību (*Universitäts-Studiengesetz*) 36. pantā ar nosaukumu “Īpašais diploms, kas dod pieeju universitātes studijām” ir noteikts:

“1. Kopiena īsteno arodmācību politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu rīcību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par arodmācību saturu un organizāciju.

“1) Ir ne tikai jāuzrāda vidējās izglītības diploms, bet arī jāpierāda, ka ir izpildīti

nosacījumi pieejai universitātes studijām attiecīgajā studiju ciklā, tostarp tiesības uz tūlītēju pieeju studijām, kādas ir noteiktas valstī, kas izsniegusi dokumentu, kas pierāda tiesības vispārējai pieejai studijām.

Austrijā vai nu sakarā ar šo personu tuvām personiskām saiknēm ar Austriju vai sakarā ar darbību Austrijas Republikas labā.

2) Kas attiecas uz Austrijā izsniegtiem vidējās izglītības diplomiem, papildus vidējās izglītības diplomu eksāmeniem ir runa par eksāmeniem, kas paredzēti *Universitätsberechtungsverordnung* (noteikumos par pieeju universitātēm), kuri jānokārto, lai persona varētu tikt pieņemta studijām universitātē.

5) Pamatojoties uz dokumentu, kurš tiek uzrādīts, lai pierādītu vidējās izglītības diploma esamību, rektors pārliecinās par īpašā diploma, kas dod pieeju universitātes studijām, esamību attiecībā uz izvēlēto studiju ciklu.”

3) Ja studiju cikls, kurā persona vēlas sākt studijas Austrijā, valstī, kas izsniegusi dokumentu, nepastāv, jābūt izpildītiem šim ciklam atbilstošiem nosacījumiem pieejai tādām dokumentu izsniegušajā valstī pastāvošam ciklam, kurš no satura viedokļa ir vistuvākais studiju ciklam, kurā persona vēlas sākt studijas Austrijā.

5. Izskatās, ka tā ir vispārpieņemta prakse, ka šie noteikumi Austrijas skolu beidzējiem ļauj ļoti plašu pieeju universitātes izglītībai, taču tos, kuru līdzvērtīgie diplomi ir izsniegti citās dalībvalstīs, pakļauj bieži vien stingrākiem nosacījumiem, kas tiek piemēroti šajās valstīs.

4) Federālajam ministram, izdodot noteikumu, ir tiesības noteikt personu grupas, kuru vidējās izglītības diplomi, nosakot īpašā diploma, kas dod pieeju universitātes studijām, esamību, tiek uzskatīti par izsniegtiem

6. Tāpēc Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka, neveicot vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka citās dalībvalstīs iegūto vidējās izglītības diplomu īpašnieki varētu iegūt pieeju tās organizētajai augstākajai un universitātes izglītībai ar tādiem pašiem nosacījumiem kā Austrijā iegūto vidējās izglītības diplomu īpašnieki, Austrijas Republika nav

izpildījusi pienākumus, ko tai uzliek EKL 12., 149. un 150. pants. Somijas Republika ir iestājusies lietā Komisijas prasījumu atbalstam.

Par pieņemamību

7. Austrija lūdz atzīt Komisijas prasību par nepieņemamu divu savstarpēji saistītu iemeslu dēļ.

8. Pirmkārt, tā uzskata, ka Komisija laikā starp pirmstiesas stadiju un prasības celšanu ir mainījis procedūras priekšmetu, tādējādi neļaujot Austrijai pienācīgi sagatavot aizstāvību. Saskaņā ar Austrijas viedokli, pirmā brīdinājuma vēstule 1999. gada 9. novembrī, papildu brīdinājuma vēstule 2001. gada 29. janvārī un 2002. gada 17. janvāra argumentētais atzinums noteica, ka pārkāpums attiecas uz citās dalībvalstīs iegūto vidējās izglītības diplomu atzīšanu. Tam pretēji prasības pieteikumā Tiesā ir atsauce uz diskriminējošiem noteikumiem pieejai augstākajai izglītībai Austrijā kā uz apgalvoto pārkāpumu, un vidējās izglītības diplomu atzīšana vairs netiek skarta.

9. Otrkārt, saskaņā ar Austrijas viedokli, pirmo reizi savā pieteikumā Tiesai apstrīdot nacionālās likumdošanas 4. panta diskriminējošo raksturu, Komisija ir paplašinājusi tās prasības par pienākumu neizpildi priekšmetu.

10. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru "tiesvedībās, kuras ierosinājusi Komisija saskaņā ar [EKL 226. pantu], dalībvalstij nosūtītā Komisijas brīdinājuma vēstule un vēlāk Komisijas sniegtais argumentētais atzinums nosaka strīda priekšmetu, ko vairs nevar paplašināt"². Tiesa arī vairākkārtīgi ir noteikusi, ka "argumentētajam atzinumam un prasībai jābalstās uz tiem pašiem iebildumiem kā tie, kas izteikti brīdinājuma vēstulē, ar kuru uzsāk pirmstiesas procedūru"³ un vēl, ka "pieteikumam jābalstās uz tiem pašiem pamatojumiem un dokumentiem, kā argumentētajam atzinumam"⁴. Tomēr šī prasība nevar būt tik plaša, lai jebkurā gadījumā pieprasītu pilnīgu sakrītību starp iebildumu formulējumu brīdinājuma vēstulē, argumentētajā atzinumā un prasījumos prasības pieteikumā, ja strīda priekšmets, kāds tas ir noteikts argumentētajā atzinumā, nav ticis paplašināts vai grozīts, bet vienkārši ierobežots⁵.

2 — Skat. cita starpā 1983. gada 8. februāra spriedumu lietā 124/81 Komisija/Apvienotā Karaliste (*Recueil*, 203. lpp., 6. punkts).

3 — Skat. cita starpā 2004. gada 9. septembra spriedumu lietā C-195/02 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-7857. lpp., 36. punkts).

4 — Skat. cita starpā 2002. gada 20. jūnija spriedumu lietā C-287/00 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-5811. lpp., 18. punkts).

5 — Skat. cita starpā 1997. gada 16. septembra spriedumu lietā C-279/94 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-4743. lpp., 25. punkts).

11. Es nepiekrītu tam, ka Komisija ir grozījusi strīdus priekšmetu kaut mazākā mērā. Ir pietiekoši salīdzināt divu brīdinājuma vēstūļu tekstus un argumentēto atzinumu ar prasības pieteikuma tekstu, lai atklātu ka iebildumi un pamati, saskaņā ar kuriem Komisija ir uzsākusi procedūru, ir palikuši nemainīgi pirmstiesas procedūrā un tiesvedībā.

13. Par otru iebildumu attiecībā uz apstrīdētās nacionālās normas 4. pantu Komisija ir norādījusi, ka tā savā atbildē to pieminēja tikai tāpēc, lai ilustrētu faktu, ka 4. pants aizstāja līdzīgu normu, kas, pēc Komisijas uzskata, bija tieši diskriminējoša. Tāpēc Komisija nevēlējās pievienot papildu sūdzību attiecībā uz 4. pantu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, es neiesaku uzskatīt 4. pantu par atsevišķu jautājumu. Ņemot to vērā, Austrijas Republikas iebildumi par šo jautājumu vairs nav būtiski.

14. Ņemot vērā iepriekš minēto, es secinu, ka Komisija savā prasībā Tiesai nav grozījusi vai paplašinājusi strīdus priekšmetu un tāpēc prasība ir pieņemama.

12. Vēl vairāk, atbildot uz Austrijas atbildi uz pirmo 1999. gada 9. novembra brīdinājuma vēstuli, Komisija 2001. gada 29. janvārī nosūtīja papildu brīdinājuma vēstuli, kuras vienīgais mērķis bija izskaidrot “jebkādas pārpratumus un neskaidrības, kas rodas no Austrijas Republikas atbildes”. Šajā papildu vēstulē Komisija ļoti skaidri norādīja prasību raksturu un īpaši — faktu, ka iespējamais Kopienų likumdošanas pārkāpums neattiecas uz jautājumu par vidējās izglītības diplomu atzīšanu Austrijā, bet uz noteikumiem, kas regulē pieeju augstākajai un universitātes izglītībai Austrijā tiem studentiem, kuriem ir citā dalībvalstī iegūts vidējās izglītības diploms, un īpaši apstrīdētās nacionālās likumdošanas normas netieši diskriminējošo raksturu. Tādi paši argumenti vēlāk tika atkārtoti argumentētajā atzinumā un prasības pieteikumā Tiesai. Austrijas valdība tādejādi tika informēta par iespējamā pārkāpuma raksturu, un tai bija iespējams sagatavot aizstāvību.

Par lietas būtību

Līguma piemērošanas joma

15. Pirmais jautājums, kas jānosaka, ir, vai apstrīdētā valsts norma attiecas uz diplomu atzīšanas jomu, kā to apgalvo Austrijas Republika, vai arī tā attiecas uz pieeju augstākajai vai universitātes izglītībai, kā to

apgalvo Komisija un Somijas Republika. Pirmajā gadījumā, ņemot vērā, ka Kopieniu likumdošana šajā jomā ir ierobežota ar profesionālo kvalifikāciju savstarpējas atzišanas sfēru⁶, tā varētu palikt valsts kompetences sfērā, kamēr pēdējais gadījums ir Līguma piemērojamības jomā.

16. Pēc tam, kad Komisija ierosināja šo lietu, Tiesa pasludināja spriedumu lietā Komisija/Beļģija⁷. Šajā lietā Komisija apstrīdēja dažas Beļģijas likuma normas, saskaņā ar kurām citās dalībvalstīs iegūtu vidējās izglītības diplomu un kvalifikāciju apliecinošu dokumentu ieguvējiem, kas vēlējās piekļūt augstākajai izglītībai Beļģijas franču kopienā, vajadzēja nokārtot piemērotības testu, ja viņi nevarēja pierādīt, ka viņi savā izcelsmes dalībvalstī būtu kvalificējušies uzņemšanai universitātes kursam bez iestājesāmeniem vai citiem pieejas noteikumiem. Komisija līdzīgi kā šajā gadījumā apgalvoja, ka šīs papildu prasības pārkāpj EKL 12., 149. un 150. pantu, jo, tā kā tās tiek piemērotas tikai citas dalībvalsts izsniegto diplomu turētā-

jiem, tām varēja būt lielāka ietekme uz šo dalībvalstu pavalstniekiem nekā uz Beļģijas pavalstniekiem.

17. Lietā Komisija/Beļģija Tiesa, manuprāt, pareizi noteica, ka attiecīgās valsts normas attiecas uz noteikumiem par pieeju augstākajai izglītībai un, atsaucoties uz savu spriedumu lietā *Gravier*⁸ un agrākām tur citētām lietām, nosprieda, ka šie noteikumi ietilpst Līguma piemērošanas jomā. Tiesa arī atsauca uz EKL 149. panta 2. punkta otro ievilkumu, kas tieši nosaka, ka Komisijas rīcības mērķis ir veicināt studentu un mācībspēku mobilitāti, *inter alia* veicinot diplomu un mācību laika akadēmisku atzīšanu, un uz EKL 150. panta 2. punkta trešo ievilkumu, kas nosaka, ka Komisijas rīcības mērķis ir padarīt pieejamākas arodmačības un veicināt mācībspēku un mācāmo, un it īpaši jaunatnes, mobilitāti⁹.

18. Ņemot vērā šo Tiesas spriedumu, man ir jāsecina, ka apstrīdētā valsts norma šajā gadījumā attiecas uz noteikumiem, ar kuriem studenti, kas ieguvuši ne-Austrijas vidusskolas izglītības diplomus, var piekļūt Austrijas universitātēm un augstākajai izglītībai. Ap-

6 — 1992. gada 18. jūnija Padomes Direktīva 92/51/EEK par otro vidējo sistēmu profesionālās izglītības un apmācības atzīšanai, lai papildinātu Direktīvu 89/48/EEK (OV L 209, 25. lpp.) un 1988. gada 21. decembra Padomes Direktīva 89/48/EEK par vispārēju sistēmu tādu augstākās izglītības diplomu atzīšanai, ko piešķir par vismaz trīs gadu profesionālo izglītību (OV 1989, L 19, 16. lpp.).

7 — 2004. gada 1. jūlija spriedums lietā C-65/03 Komisija/Beļģija (Krājums, I-6427. lpp.).

8 — 1985. gada 13. februāra spriedums lietā 293/83 *Gravier* (*Recueil*, 593. lpp.).

9 — Sprieduma 25. punkts.

strīdētā valsts norma tāpēc ietilpst Līguma piemērojamības jomā un tā ir jāizskata īpaši attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ, kas ietverts EKL 12. pantā.

19. Tomēr es gribētu uzsvērt, ka, pat ja apstrīdētā valsts norma, kā to uzskata Austrijas Republika, ietilpst dalībvalstu kompetences jomā attiecībā uz izglītības sfēru, dalībvalstīm ir šādas tiesības jāīsteno veidā, kas atbilst Kopienas tiesībām, kuras ietver arī vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu¹⁰.

Apstrīdētās valsts normas saderīgums ar EKL 12. pantu, kas tiek skatīts kopsakarā ar EKL 149. un 150. pantu

20. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienlīdzīgas attieksmes princips, kura viena no prasībām ir jebkādas diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegums, kas ir ietverts EKL 12. panta 1. punktā, aizliedz ne tikai acīmredzamu vai tiešu diskrimināciju pilsonības dēļ, bet arī netiešu diskrimināciju, tas ir, apslēptas diskriminācijas formas, kuras,

pielietojot citus diferenciācijas kritērijus, noved pie tā paša rezultāta¹¹. Noteikums ir netieši diskriminējošs, ja tas ir īpaši nelabvēlīgs grupai, kas ietver galvenokārt citu dalībvalstu pilsoņus, un nevar tikt pamatots ar objektīviem apsvērumiem, kas ir neatkarīgi no iesaistīto personu pilsonības, vai arī tas nav samērīgs ar nacionālajā noteikumā ietverto lēģitīmo mērķi¹².

21. Spriedumā lietā *Komisija/Belģija*, paļaujoties uz šo judikatūru, Tiesa nosprieda, ka “apstrīdētā likumdošana nostāda citās dalībvalstīs, atskaitot Belģiju, piešķirto vidējās izglītības diplomu ieguvējus neizdevīgākā stāvoklī, jo viņi nevar piekļūt augstākai izglītībai, kuru organizē franču kopiena, ar tiem pašiem noteikumiem kā [Belģijas augstākās vidējās izglītības sertifikāta] turētāji [..]. Piemērotais diferenciācijas kritērijs iedarbojas pirmām kārtām par sliktu citu dalībvalstu pilsoņiem”¹³. Tādējādi Tiesa skaidri atzina apstrīdētās nacionālās normas netieši diskriminējošo raksturu. Tomēr tā neuzsāka jebkāda iespējamā attaisnojuma izvērtējumu, jo Belģija šajā sakarā neizvirzīja nekādus argumentus¹⁴. Līdz ar to Tiesa

11 — Iepriekš 7. zemsviras piezīmē minētais spriedums lietā *Komisija/Belģija*, 28. punkts.

12 — Skat. *inter alia* 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-224/98 *D'Hoop* (*Recueil*, I-6191. lpp., 36. punkts).

13 — Iepriekš 7. zemsviras piezīmē minētais spriedums lietā *Komisija/Belģija*, 29. punkts.

14 — Turpat, 29. un 30. punkts.

10 — Skat. 2002. gada 15. janvāra spriedumu lietā C-55/00 *Elide Gottardo/INPS* (*Recueil*, I-413. lpp., 31.–33. punkts un tajos minētā judikatūra).

nosprieda, ka Beļģija nav izpildījusi savus pienākumus saskaņā ar EKL 12. pantu, kas lasīts kopā ar EKL 149. un 150. pantu.

22. Manuprāt, ir acīmredzams, kā to apgalvo Komisija un Somijas Republika, ka apstrīdētā valsts norma šajā gadījumā vairāk iespaido citu dalībvalstu pilsoņus nekā Austrijas pilsoņus un ka pastāv iespējama varbūtība, ka pirmie tiks nostādīti īpaši neizdevīgā situācijā. Apstrīdētā valsts norma tāpēc rada netiešu diskrimināciju, ja vien tā nepamatojas uz objektīviem apsvērumiem, kas nav atkarīgi no iesaistīto personu pilsonības, un ir samērīga ar valsts normas sasniedzamo leģitīmo mērķi.

Pamatojums

23. Personu brīvas pārvietošanās kontekstā var pajauties uz divu pamatojumu kategorijām, lai attaisnotu pasākumus, kas citādi būtu diskriminējoši. Pirmo kategoriju veido ierobežojumi, ko īpaši nosaka Līgums, tas ir, sabiedriskā kārtība, sabiedrības drošība un sabiedrības veselība¹⁵. Otro kategoriju, kas nav izsmeļoša, veido pamatojumi, kas attiecas uz leģitīmo nacionālo interešu aizsardzību, kuri ir papildināti ar Tiesas judikatūru. Vispārīgi no judikatūras izriet, ka tieši

diskriminējošus pasākumus var attaisnot tikai ar tiem pamatojumiem, kas tieši ir noteikti Līgumā. No otras puses, jebkura kategorija var sniegt attaisnojumu netieši diskriminējošiem pasākumiem¹⁶. Kā atkāpe no fundamentālā brīvas pārvietošanās principa abas iespējamā attaisnojuma kategorijas ir jātulko šauri un tām ir jāiztur samērīguma pārbaude.

24. Savos procesuālajos rakstos Komisija apgalvo, ka apstrīdētā valsts norma var tikt attaisnota tikai, pamatojoties uz ierobežotiem iemesliem, kas īpaši noteikti Līguma normās. Liekas, ka Komisija tādējādi uzskata, ka tādi pasākumi kā tas, par kuru ir runa šajā gadījumā un kas formāli tiek piemērots neatkarīgi no pilsonības, bet kas ietekmē gandrīz tikai citu dalībvalstu pilsoņus, ir jāpielīdzina acīmredzami diskriminējošiem pasākumiem un tādējādi tie jāvērtē ierobežojīgi attiecībā uz iespējamiem to attaisnojuma pamatiem. Tomēr Komisija nepaskaid-

16 — Kas attiecas uz nacionāliem pasākumiem, kuri ir patiešām nediskriminējoši, bet tomēr var ierobežot pārvietošanās brīvību, kā esmu jau apskatījis savos secinājumos lietā C-76/90 *Säger* (1991. gada 25. jūlija spriedums, *Reueil*, I-4221. lpp.) attiecībā uz brīvu pakalpojumu sniegšanu, ir jāpielīdzina judikatūra par objektīvu attaisnojumu un samērīgumu.

15 — EKL 39. panta 3. punkts un 46. pants.

roja savu viedokli ar atsauci uz kādu noteiktu judikatūru un neizskatīja šo argumentu tiesas sēdē, kur tā uzsvēra to, ka apstrīdētā valsts norma neztur samērīguma pārbaudi.

ar pieteikumiem no studentiem, kas netiek pieļauti augstākajai izglītībai citās ierobežojamākās dalībvalstīs. Šāds pieplūdums radītu nopietnas finansiālas, strukturālas un personāla problēmas un radītu risku Austrijas izglītības sistēmas finansiālajam līdzsvaram un līdz ar to tās pastāvēšanai.

25. Austrija apgalvo, ka apstrīdētā valsts norma ir attaisnojama divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tā nodrošina Austrijas izglītības sistēmas vienotību un īpaši šīs politikas mērķis ir neierobežota publiskā pieeja augstākajai izglītībai Austrijā. Otrkārt, tā atsauca uz nepieciešamību novērst Kopienas likumdošanas pārkāpumus no individuālās puses, kas izmanto to brīvas pārvietošanās tiesības saskaņā ar Līgumu.

27. Saskaņā ar Austrijas teikto, risku galvenokārt rada Vācijas kandidāti, kas nav izpildījuši pieejas prasības noteiktām studijām Vācijas universitātēs. Austrija iesniedza — bet tikai tiesas sēdē — aprēķinus konkrētam medicīnas studiju gadījumam. Saskaņā ar šiem aprēķiniem sagaidāmais pieteikumu skaits no ārvalstu, galvenokārt Vācijas, vidējās izglītības diplomu ieguvējiem piekārt pārsniegtu pieejamās vietas. Austrijas pārstāvji arī atsauca uz faktu, ka, tā kā augstāko izglītību Austrijā finansē nodokļu maksātāji caur valsts budžetu, bija nepieciešams ieviest noteiktus pasākumus, lai kontrolētu gaidāmo pieteikumu plūsmu, lai sistēma paturētu tās neierobežoto publiskās pieejamības raksturu.

26. Attiecībā uz pirmo pamatojumu no Austrijas liecībām un iesniegumiem tiesas procesā izriet, ka Austrijas izglītības politikas centrālais mērķis ir piešķirt neierobežotu piekļuvi visa līmeņa studijām. Šādas politikas izvēlei ir mērķis palielināt Austrijas pilsoņu ar augstākās izglītības diplomu skaitu, kas, saskaņā ar Austrijas teikto, pašlaik ir viens no zemākajiem ES un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā ("OECD"). Paturot prātā šo mērķi, ja netiek ņemti vērā noteikumi pieejai augstākajai izglītībai, kas tiek piemēroti citās dalībvalstīs, pastāv risks, ka liberālākā Austrijas sistēma tiks pārpludināta

28. Lai pamatotu tās argumentus, Austrijas Republika atsauca uz spriedumiem lietās *Kohll* un *Vanbraekel*, kur Tiesa atzina, ka

“nevar neņemt vērā, ka sociālā nodrošinājuma sistēmas finansu līdzsvaru nopietni graujošs risks var radīt primāru iemeslu vispārējai interesei, kas var attaisnot šāda veida barjeru”¹⁷.

studentu radīto risku. Citiem vārdiem sakot, praktiskais, ja ne paredzētais, šis apstrīdētās valsts normas efekts ir paturēt neierobežotu pieeju universitātes izglītībai galvenokārt Austrijas vidējās izglītības diplomu ieguvējiem, tajā pašā laikā radot grūtības tiem ārvalstu studentiem, kuriem Austrijas sistēma veido dabisku alternatīvu. Šāds mērķis, kas ir diskriminējošs pēc būtības, nav saderīgs ar Līguma mērķiem.

29. Austrijas argumenti mani nepārliecina.

30. Pirmkārt, nav skaidrs, kas ir domāts ar mērķi saglabāt Austrijas augstākās izglītības sistēmas “viendabīgumu”. No Austrijas argumenta vispārējās būtības un lietas materiāliem izskatās, ka “viendabīgums” ir līdzvērtīgs “Austrijas pilsoņu privilīģētai piekļūšanai”. Netiek apstrīdēts, ka Austrijas universitātes ir reāla alternatīva galvenokārt vācu valodā runājošiem studentiem. Šo grupu, visticamāk, veidos acīmredzot vācu studenti un arī itāļu studenti, kas ir no vāciski runājošās Itālijas daļas gar Austrijas robežu. Ņemot vērā striktos noteikumus, kas tiek piemēroti gan Vācijā, gan Itālijā attiecībā uz noteiktiem universitātes kursiem, kā medicīnas studijas, apstrīdētās valsts normas praktiskais efekts, pat ja tas tiek formulēts vispārīgi un piemērots studentiem no jebkuras dalībvalsts, apgrūtina šo studentu pieeju Austrijas sistēmai. Izskatās, ka apstrīdētās valsts normas uzdevums ir novērst šādu

31. Otrkārt, pašreizējā Kopienas likumdošanas attīstības posmā man ir zināmi iebildumi par Tiesas atzinumu lietās *Kohll* un *Vanbraekel* piemērošanu augstākās izglītības sfērai attiecībā uz valsts sociālās drošības sistēmu. Vispirms ir jāatzīmē, ka, pieņemot tīri ekonomiska rakstura mērķus kā iespējamus attaisnojumus, spriedumi lietās *Kohll* un *Vanbraekel* simbolizē Tiesas novirzīšanos no vispāratzītas pieejas, ka šādi mērķi nevar attaisnot Līguma nodrošināto pamatbrīvību ierobežošanu¹⁸. Faktiski tie ir dubulta atkāpe, pirmām kārtām, no fundamentālajiem brīvas kustības principiem un, otrām kārtām,

17 — 1998. gada 28. aprīļa spriedums lietā C-158/96 *Kohll* (*Recueil*, I-1931. lpp., 41. punkts) un 2001. gada 12. jūlija spriedums lietā C-368/98 *Vanbraekel* (*Recueil*, I-5363. lpp., 47. punkts). Par šiem spriedumiem un to sekām skat. V. Hatzopoulos, *Killing national health and insurance systems but healing patients? The European market for health-care services after the judgments of the ECJ in Vanbraekel and Peerbooms*. No: *Common Market Law Review*, (2002) 39, 683.–729. lpp.

18 — Skat. *inter alia* 2003. gada 16. janvāra spriedumu lietā C-388/01 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-721. lpp., 13. punkts) un 2000. gada 6. jūnija spriedumu lietā C-35/98 *Verkooyen* (*Recueil*, I-4071. lpp., 48. punkts).

no pieņemtajiem pamatojumiem, saskaņā ar kuriem šādas atkāpes var tikt attaisnotas. Ņemot to vērā, jebkāds attaisnojums, kas ar tiem tiek pamatots, īpaši, izmantojot analogiju, ir jāizskata piesardzīgi¹⁹.

32. Ir taisnība, ka EKL normas, kas attiecas uz Kopienas rīcību sabiedrības veselības (EKL 152. pants), izglītības (EKL 149. pants) un arodmācības (EKL 150. pants) jomās, visas ir formulētas ļoti līdzīgi un visas atspoguļo to pašu Kopienas rīcības papildu rakstura filozofiju²⁰. Ir arī taisnība, ka no ekonomiskā viedokļa veselības un izglītības sistēmas kopā ar aizsardzības sistēmu ir starp vissvarīgākajām sabiedriskā patēriņa sfērām ES²¹.

19 — Ir vērts atzīmēt, ka abos gadījumos Tiesa noraidīja abās lietās faktus, ka risks patiešām pastāvēja.

20 — EKL 149. un 150. pants nosaka, ka Kopienas rīcībai ir pilnībā jāievēro dalībvalsts atbildība par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju un attiecīgi — arodmācību. Attiecībā uz veselības sistēmām EKL 152. panta 5. punkts līdzīgi nosaka, ka Komisijas rīcībai pilnībā jāievēro dalībvalstu pienākumi attiecībā uz veselības pakalpojumu un medicīnas aprūpes nodrošināšanu.

21 — Dati, kas atsaucas uz 2001. gadu, atklāj, ka sabiedrības tēriņi visiem izglītības līmeņiem vidēji ES ir 5,5 % no IKP. Ja apskata sabiedriskos tēriņus tikai augstākajai izglītībai, procents ir vidēji 1,4 % no IKP ES. Attiecībā uz sabiedriskiem tēriņiem veselībai, 2002. gadā ES vidēji tas bija 6,4 % no IKP. Austrijas sabiedriskie tēriņi abos sektoros atbilst aptuveni 5,8 % IKP izglītībai, no kā 1,4 % IKP ir augstākajai izglītībai un 5,4 % IKP ir veselībai. Avots: *OECD 2004*.

33. Neņemot vērā šīs līdzības, pastāv būtiskas atšķirības, kuras nevar neņemt vērā. Visacīmredzamākā atšķirība saskaņā ar Kopienas likumdošanu ir, ka Tiesa ir nospriedusi, ka sabiedriski finansēti veselības aprūpes pakalpojumi ietilpst Līguma normās par brīvu pakalpojumu sniegšanu²². Tā rezultātā jebkādiem labumiem, kādus piešķir dalībvalsts saviem pilsoņiem, principā ir jātiek attiecināti uz pakalpojumu saņēmējiem — citas dalībvalsts pilsoņiem. Ņemot vērā šī juridiskā secinājuma ekonomisko un finanšiālo nozīmi un sabiedrības veselības sektora un tā finansējuma jūtīgo dabu²³, iespējams, ka nav pārsteigums, ka Tiesa spriedumos lietās *Kohll* un *Vanbraekel* nolēma atzīt, pretēji judikatūrai, iespēju, pamatojoties uz ekonomiskiem apsvērumiem, pieļaut izņēmumu pakalpojumiem, kas tiek sniegti veselības aprūpes sistēmas ietvaros.

34. Pretēji tam augstākā izglītība, kas tiek finansēta būtībā no sabiedriskiem līdzekļiem, tiek uzskatīta par tādu, kas neveido pakalpo-

22 — Skat. spriedumu lietā *Kohll*, kas, saskaņā ar dažu autoru teikto, lika "nodrebēt visiem sociālās nodrošināšanas un veselības aprūpes fondiem", *V. Hatzopoulos*, viņa raksta 688. lpp., abi iepriekš minēti 17. zemsvītras piezīmē.

23 — Skat. 2001. gada 12. jūlija spriedumā lietā C-157/99 *Peerbooms (Recueil, I-5473. lpp.)*, kas pieņemts tajā pašā dienā, kad *Vanbraekel*, kurā Tiesa atzina, ka "tas ir vispārpieņemts, ka slimnīcas aprūpes sektors rada ievērojamus zaudējumus un tam jāapmierina pieaugošās prasības, kamēr finanšu resursi, kurus var atvēlēt veselības aprūpei, nav neierobežoti, vienlaigā kāds ir piemērotas finansēšanas veids", 79. punktu.

jumu saskaņā ar Līguma 49. pantu²⁴. Tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, ko saskaņā ar Līgumu isteno studenti attiecībā uz brīvu pārvietošanos, līdz šim ir ierobežotas gan judikatūrā, gan Kopienas likumdošanā. Uztura stipendijas līdz pašreizējai Kopienas likumdošanas attīstības stadijai neietilpst Līgumā darbības sfērā²⁵. Likumdošanas līmenī, nosakot, ka studenti, kas ir no citām dalībvalstīm, nedrīkst kļūt par "pārmērīgu slogu" uzņemošās dalībvalsts sabiedriskajam finansējumam, un viņiem ir jāuzrāda pietiekoši līdzekļi sevis uzturēšanai un viņiem nav tiesību pieprasīt uztura stipendijas, Direktīva 93/96 par studentu uzturēšanās tiesībām²⁶ dod dalībvalstīm noteiktas iespējas samazināt studentu brīvas pārvietošanās iespējamo slogu nacionālajam budžetam²⁷.

35. Var konstatēt arī citas būtiskas atšķirības starp sabiedrisko izglītību un sabiedrības veselību. Pacienti pārvietojas pāri robežām vairāk nepieciešamības dēļ, studenti to dara vairāk pēc izvēles. Tāpat parasti pacienti pārvietojas, lai saņemtu specifisku medicīnisko palīdzību, pēc kuras saņemšanas viņi atgriežas izcelsmes valstī. Tam pretēji, studenti paliek uz visu studiju periodu, piedalās vietējā sociālajā un kultūras dzīvē un daudzos gadījumos mēģina integrēties uzņemošajā dalībvalstī. Īsumā, studenta, kas izmanto pārvietošanās brīvību, raksturojums nav vienāds ar to personu raksturojumu, kas saņem medicīniskos pakalpojumus.

24 — Skat. 1988. gada 27. septembra spriedumu lietā 263/86 *Humbel* (*Recueil*, 5365. lpp., 17., 18. un 19. punkts) un jaunāko 1993. gada 7. decembra spriedumu lietā C-109/92 *Wirth* (*Recueil*, I-6447. lpp., 15.–19. punkts). Skat. arī tos ģenerāldokāta Ruisa-Harabo Kolomera [*Ruiz-Jarabo Colomer*] 2000. gada 18. maija secinājumus iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Peerbooms*, kuros, atsaucoties uz Tiesas izdarītajiem secinājumiem lietā *Humbel* attiecībā uz sabiedrisko izglītību, viņš apgalvoja, ka veselības aprūpes pakalpojumi, kurus sniedz dalībvalsts, nav kvalificējami kā pakalpojumi tāpēc, ka par tiem netiek maksāta atlīdzība. Šādu viedokli tomēr Tiesa noraidīja.

25 — 1988. gada 21. jūnija spriedums lietā 197/86 *Brown* (*Recueil*, 3205. lpp., 18. punkts). Skat. tomēr 2001. gada 20. septembra spriedumu lietā C-184/99 *Grzelczyk* (*Recueil*, I-6193. lpp.) un iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *D'Hoop*, aplūkots tālāk 44.–46. punktā, un 2004. gada 11. novembrī sniegtos ģenerāldokāta Hēlhuda [*Geelhoed*] secinājumus lietā C-209/03 *Bidart* (2005. gada 15. marta spriedums, Krājums, I-2119. lpp.).

26 — 1993. gada 29. oktobra Padomes Direktīva 93/96/EEK par studentu uzturēšanās tiesībām (OV L 317, 59. lpp.).

27 — Šajā kontekstā 24. panta 2. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvā 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 (OV L 158, 77. lpp.), kura cita starpā atceļ Direktīvu 93/96, tiklīdz valsts līmenī tiks pieņemti ieviešanas pasākumi līdz 2006. gada aprīlim, pastiprina šo pieeju, izslēdzot studentus, kas likumīgi vēl nav uzturējušies valsts teritorijā nepārtraukti piecu gadu periodu, no tiesībām uz līdzekļiem mācībām, ko veido studentu stipendijas vai studentu kredīti.

36. "Free rider" arguments, kas tiek attiecināts uz ārvalstu studentiem, nav jauns, un, kā norādījis ģenerāldokāts Slinns [*Slynn*] savā viedoklī lietā *Gravier*, tam var būt zināma nozīme²⁸. Saskaņā ar šo argumentu studenti, kas pārvietojas uz ārvalstīm studēt, iegūst labumus no sabiedriski finansētās izglītības, kas tiek sniegta citās dalībvalstīs, bet neiegulda savā finansējumā no nacionālajiem nodokļiem un arī ne vienmēr "atmak-

28 — Ģenerāldokāta Slinna [*Slynn*] secinājumi iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Gravier*; 604. lpp. Skat. vispārīgi J. C. Scholsem. A propos de la circulation des étudiants: vers un fédéralisme financier européen? No: *Cahiers de Droit Européen*, 1989, Nr. 3/4, 306.–324. lpp., un A. P. Van der Mei. *Free Movement of Persons Within the EC — Cross-border Access to Public Benefits*. Hart, Oxford, 2003, 422. un turpm. lpp.

sā”, paliekot uzņemošajā dalībvalstī veidot profesionālo karjeru²⁹.

darba tirgū, tas ietilpst Līguma piemērojāmības jomā³¹, ES var izšķirt divu veidu studentu mobilitāti.

37. Savā judikatūrā attiecībā uz noteikumiem pieejai arod mācībām, kas ietver augstāko izglītību, Tiesa nav uzskatījusi par nepieciešamu apspriest šī argumenta priekšrocības, nemaz jau nerunājot par tā pieņemšanu par derīgu iemeslu atkāpes piemērošanai³⁰. Kā minēts iepriekš, Tiesa netieši ir risinājusi iespējamās finanšu sekas nacionālajiem budžetiem, kas rodas no studentu tiesībām, kuras atzīst Līgums, izslēdzot studentu tiesības uz uztura stipendijām.

38. Tomēr varētu būt noderīgi īsumā apskatīt šo jautājumu, kas rūp daudzām dalībvalstīm. Paturot prātā, ka tikai tiktāl, ciktāl izvēlētais kurss sagatavo studentus iekļūšanai

39. Pirmkārt, ir studenti, kas, neņemot vērā lingvistiskās barjeras, pārvietojas citu dalībvalstu piedāvāto studiju pārākuma dēļ un/vai tāpēc, ka šīs studijas ārvalstīs ir labāk pielāgotas viņu profesionālajām ambīcijām vai talantiem. Tiklīdz viņi ir pabeiguši studijas, viņu potenciāls mobilitātei ES ietvaros ir ievērojami uzlabojies un ir ticamāk, ka viņi pavadīs daļu vai visu savu profesionālo dzīvi valstī, kas nav viņu izcelsmes valsts, ar visām ar to saistītajām ekonomiskajām, sociālajām un kultūras sekām. Tādējādi viņi kļūst par svarīgiem aktīviem dalībniekiem, izplatot to iegūtās zināšanas viscaur ES, sniedzot ieguldījumu integrācijai Eiropas darba tirgū un, visbeidzot, izvērtējot no to mērķu skata punkta, kas iedvesmoja ES līgumu, veicinot “ciešāku savienību”. Ņemot vērā viņu sniegtos vispārējos ieguldījumus ES, sabiedriskais ieguldījums šo ārvalstu studentu izglītošanā sniegs atdevi uzņemošajai dalībvalstij vai nu tieši tāpēc, ka studenti vēlāk iekļaujas tās darba tirgū, vai netieši tāpēc, ka ieguvēja ir ES kopumā.

29 — Es gribu atzīmēt, ka, lai gan studenti tieši nevar dot ieguldījumu valsts nodokļu sistēmā, kurā tie nododas universitātes mācībām, viņi ir ieņēmumu avots vietējai ekonomijai, kurā atrodas universitāte, un arī zināmā mērā nacionālajai kasei caur netiešajiem nodokļiem. Attiecībā uz nozīmi, kas jāpiešķir nodokļu maksātāju ieguldījumam, lai gūtu labumu no valsts budžeta finansētajiem pabalstiem, skat. arī argumentus, ko sniedzis ģenerāladvokāts Hēlhūds savos secinājumos iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minētajā lietā *Bidar*, 65. punktā. Viņš uzskata, ka šis arguments, ja to loģiski izsecina, izslēgtu no jebkura valsts pabalsta tos pilsoņus, kas nav devuši savu ieguldījumu vai arī to ir darijuši pieticīgi.

30 — Skat. arī Beļģijas valdības argumentus spriedumā lietā *Gravier*, 12. punkts. Skat. arī Lielbritānijas apsvērumus 1988. gada 21. jūnija spriedumā lietā 39/86 *Lair* (*Recueil*, 3161. lpp.), kas apkopotī 3169. un 3170. lpp., un iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minētajā lietā *Bidar*. Pēdējos ir apkopojis ģenerāladvokāts Hēlhūds savos secinājumos tajā pašā lietā 65. punktā.

31 — Iepriekš 8. zemsivītras piezīmē minētais spriedums lietā *Gravier* un 1988. gada 2. februāra spriedums lietā 24/86 *Blatzo* (*Recueil*, 379. lpp.).

40. Otrkārt, ir studenti, kas vēlas piekļūt liberālākai kaimiņvalsts izglītības sistēmai, lai apietu to izcelsmes dalībvalsts ierobežojumus. Viņu mērķis, vismaz sākumā, ir atgriezties darbā izcelsmes dalībvalstī, tiklīdz viņi būs pabeiguši studijas. Studenti, par kuriem Austrija baidās, ka tie pārpludinās tās sistēmu, varētu būt no šīs kategorijas. Vairumā no šiem gadījumiem lingvistiskās barjeras nav būtiskas, jo kursi parasti tiek pasniegti valodā, kas ir labi zināma vai arī ir tā pati, kurā runā migrējošie studenti. Universitātes atrašanās vietas tuvums ārvalsts studentu izcelsmes vietai arī varētu samazināt citus šķēršļus studentu mobilitātei. Lai gan šīs otrās kategorijas studentu mobilitāte arī veicina integrāciju līdzīgā veidā kā pirmās kategorijas studentiem, tā to dara mazākā mērā. Attiecībā uz otrās kategorijas studentiem "free rider" iebildums kopumā ir pārlicinošāks.

41. Jautājums ir par to, vai šīs divas situācijas tiek — vai arī tās var tikt — likumā risinātas atšķirīgi. Manuprāt, atbildei ir jābūt noliedzīgai. Judikatūrā nav pamatojuma tā darīt. Abi studentu veidi, lai arī dažādu iemeslu dēļ, īsteno individuālas tiesības, ko tiem piešķir Līgums, un es neesmu pārliecināts, ka motīviem, kas ir pamatā vienas vai citas universitātes izvēlei, ir jebkāda veidā jāie-

tekmē viņu tiesības saskaņā ar Līgumu³², ar nosacījumu, protams, ka tas netiek ļaunprātīgi izmantots, kas ir jautājums, kuru es apskatu tālāk kontekstā ar Austrijas piesaukto otro attaisnojumu.

42. Visu iepriekš minēto iemeslu dēļ es neesmu pārliecināts, ka pēc pašreiz spēkā esošās Kopienas likumdošanas var vilkt automātisku analogiju starp sabiedrības veselības jomu un izglītības jomu. Tādējādi attaisnojumu, kas minēti spriedumos lietās *Kohll* un *Vanbraekel*, automātiska piemērošana sabiedriski finansētai augstākajai izglītībai, kā to prasa Austrija, manuprāt, nav pareiza.

43. Tomēr šis secinājums varētu būt citādāks, ja Tiesa apstiprinātu, ka studenti var būt tiesīgi pieprasīt uztura stipendijas, lai kādā veidā tās tiek piešķirtas, pamatojoties uz tiesībām, kas izriet no viņu kā ES pilsoņu statusa. Šajā gadījumā viņu no Kopienas likumdošanas [izrietošās] tiesības un attiecīgie dalībvalstu pienākumi būtu praktiski identiski tiem, kas attiecas uz pakalpojumu saņēmējiem. Šajos apstākļos studentu brīvas

32 — Darbaņēmēju brīvas pārvietošanās kontekstā Tiesa ir nospriedusi, ka motīvi, kas var pamudināt dalībvalsts strādnieku meklēt darbu citā dalībvalstī, nav svarīgi, ja tas attiecas uz viņa tiesībām iekļūt un uzturēties pēdējās dalībvalsts teritorijā, ar nosacījumu, ka viņš šeit meklē vai vēlas nodarboties ar efektīvu un īstu darbību: 1982. gada 23. marta spriedums lietā 53/81 *Levin* (*Recueil*, 1035. lpp., 23. punkts) un 2003. gada 23. septembra spriedums lietā C-109/01 *Akrich* (*Recueil*, I-9607. lpp., 55. punkts).

pārvietošanās finansiālais slogs valsts resursiem kļūtu ievērojamāks, kas, manuprāt, dotu labu iemeslu izmantot ekonomiskos apstākļus iespējamiem attaisnojumiem.

priekšrocībām, kādas ir pieejamas uzņēmumos dalībvalsts pilsoņiem.

44. Patiešām, nesenā judikatūrā, kas ietver studentu pabalstu prasības, spriedumos lietās *Grzelczyk*³³ un *D'Hoop*³⁴ Tiesa ir nolēmusi, ka ES pilsoņi, kas kā studenti ir izmantojuši savas pārvietošanās tiesības saskaņā ar Līgumu, var prasīt sociālās priekšrocības kā ES pilsoņi saskaņā ar EKL 17. un 18. pantu. Tiesa nosprieda, ka "Savienības pilsonība ir domāta kā dalībvalsts pilsoņu fundamentālais statuss, kas dod iespēju tiem, kas ir vienlīdzīgā situācijā, baudīt Līguma *ratione materiae* ietvaros tādu pašu likuma režīmu, neņemot vērā to pilsonību, izņemot tos izņēmumus, kādi ir īpaši paredzēti"³⁵. Lai gan Kopienas likumdošanas mērķiem pietiecināji nekvalificējās kā strādnieki (vai arī līdzīgās kategorijās kā ģimenes locekļi), fakts, ka viņi ir izmantojuši savas tiesības pārvietoties un uzturēties dalībvalsts teritorijā kā studenti, nostādīja viņus Līguma piemērojamības jomā un, pamatojoties uz viņu ES pilsoņa statusu, deva viņiem tiesības pieprasīt vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz sociālajām

45. Spriedumā lietā *Grzelczyk* pēc atsaukšanās uz tās apgalvojumiem spriedumā lietā *Brown* attiecībā uz to, ka studentiem sniegtā palīdzība uzturam un mācībām principā ir ārpus Līguma piemērojamības jomas, Tiesa tomēr uzskatīja, ka, ņemot vērā *inter alia* jaunās izglītības normas, kas tika ieviestas Līgumā kopš sprieduma lietā *Brown*, šis apgalvojums nekavēja iesniedzēju, pamatojoties uz to, ka viņš ir ES pilsonis, prasīt minimālo uzturlīdzekļu pabalstu, kāds ir pieejams uzņēmumos dalībvalsts pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā. Spriedumā lietā *D'Hoop* Tiesa saistīja veidojošos Savienības pilsonības konceptu ar izglītības sfēru. Tā nosprieda, ka Līguma piedāvātās iespējas attiecībā uz brīvu pārvietošanos nevar būt pilnībā efektīvas, ja persona tiek sodīta par to, ka tās izmanto, un ka šis pasākums īpaši svarīgs ir izglītības jomai, ņemot vērā EKL 3. panta 1. punkta q) apakšpunkta un EKL 149. panta 2. punkta otrā ievilkuma mērķus, tas ir, veicināt studentu un mācībspēku mobilitāti³⁶.

46. Tā ir taisnība, ka Tiesa šajos gadījumos varētu būt nobruģējusi ceļu studentu tiesību

33 — Iepriekš minēts 25. zemsvītras piezīmē.

34 — Iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē.

35 — Sprieduma lietā *D'Hoop* 28. punkts un sprieduma lietā *Grzelczyk* 31. punkts.

36 — Sprieduma lietā *D'Hoop* 31. un 32. punkts.

uz finansiālo palīdzību paplašināšanai, pār-
sniedzot mācību un reģistrācijas maksas³⁷. Ja
Tiesa apstiprinātu šādu pieeju, iespējamo
attaisnojumu loks, kas pieejams dalībvalstīm,
manuprāt, varētu tikt līdzīgi paplašināts
saskaņā ar judikatūru attiecībā uz sabiedrības
veselības aprūpes pakalpojumu saņēmējiem.
Šādā aspektā ir jāatzīmē, ka Tiesa formulēja
savus spriedumus lietās *Grzelczyk* un *D'Hoop*
atturīgos terminos un spriedumā lietā
D'Hoop tā uzsvēra, ka pieteicējam ir jāprasa
uzrādīt patiesa saite starp viņu un attiecīgo
ģeogrāfisko darba tirgu, lai saņemtu apsprie-
žamās sociālās priekšrocības³⁸.

studentu pieteikumus, un, lai to attaisnotu,
izdarīta atsaukšanās uz spriedumiem lietās
Kohll un *Valbraekel*, samērīguma pārbaude,
manuprāt, ir jāveic īpaši rūpīgi.

Samērīguma pārbaude

47. Katrā ziņā, pat ja mērķi, uz kuriem
atsaucas Austrija, tiktu uzskatīti par legīti-
miem saskaņā ar Līgumu, apstrīdētā valsts
norma, manuprāt, neiztur samērīguma pār-
baudi. Ņemot vērā faktu, ka apstrīdētās valsts
normas faktiskais efekts vai pat nodoms ir
atturēt citu dalībvalstu vāciski runājošo

48. Tiesas sēdē Austrija apskatīja piecas
pašreizējās sistēmas iespējamās alternatīvas
un secināja, ka apstrīdētā valsts norma ietver
vismazāk ierobežojošus līdzekļus iecerētā
mērķa sasniegšanai. Pirmkārt, Austrijas aug-
stākās izglītības atvēršana bez ierobežoju-
miem ārvalstu vidējās izglītības diplomu
ieguvējiem netika uzskatīta par dzīvotspējīgu
izvēli, ņemot vērā finansiālās un strukturālās
grūtības, kādas tā varētu radīt. Otrkārt, kvotu
ieviešana ārvalstu studentiem būtu ierobežo-
jošāka nekā sistēma, kuru veido apstrīdētās
valsts normas. Treškārt, pieteicēju — ne-
Austrijas diplomu ieguvēju — kvalifikāciju
salīdzināšana katrā atsevišķā gadījumā ar
iespējamu eksāmena ieviešanu līdzvērtīguma
pārbaudei uzliktu pārāk daudz praktisku
grūtību un radītu tālākus šķēršļus brīvai
kustībai. Ceturtkārt, iestājekšāmena ievie-
šana, kas būtu vienādi piemērojama Austrijas
un ne-Austrijas diplomu ieguvējiem, izjauktu
legitīmās politikas izvēli, nodrošinot neiero-
bežotu sabiedrības pieeju Austrijas augstāka-
jai izglītībai. Tālāk, ņemot vērā sagaidāmo
lielo pieteikumu plūsmu no ne-Austrijas
kandidātiem, Austrijas pilsoņu ar universitā-

37 — Skatīt arī ģenerālvokāta Hēlhuda secinājumus lietā *Bidar*, iepriekš minēti 25. zemsvītras piezīmē, kuros, pamatojoties uz šo judikatūru par Līguma normu piemērošanu ES pilsonībai, viņš apgalvo, ka atbalsts uzturēšanās izdevumiem studentiem, kas apmeklē universitātes kursus, vairs nav ārpus Līguma piemērojamas jomas saskaņā ar EKL 12. panta mērķiem.

38 — Iepriekš 12. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *D'Hoop*, 38. punkts. Šis ierobežojums ir apstiprināts 2004. gada 23. marta spriedumā lietā *C-138/02 Collins (Recueil, I-2703, lpp.)*, lai gan šis gadījums neattiecas uz sabiedriskās izglītības sfēru.

tes izglītību īpatsvara palielināšana arī tiktu apdraudēta. Tas pats attiektos uz piekto alternatīvu, tas ir, vidējās izglītības minimālā vidējā vērtējuma prasības ieviešanu, lai piekļūtu universitātes izglītībai.

šiem kursiem. Aprēķini attiecībā uz citām universitātes studijām netika doti. Es neesmu pārliecināts, ka no šī daļējā pierādījuma var secināt nopietnu risku esamību visai Austrijas augstākās izglītības sistēmas pastāvēšanai.

49. Kā Tiesa to noteikusi, valsts institūcijām, kas atsaucas uz atkāpi no brīvas pārvietošanās pamatprincipa, katrā atsevišķā gadījumā ir jāpierāda, ka to noteikumi ir noteiktā mērķa sasniegšanai nepieciešami un samērīgi³⁹. Īpaši, kas attiecas uz atkāpi saistībā ar sabiedrības veselību EKL 30. pantā, Tiesa ir pieprasījusi detalizētu riska novērtējumu, uz kuru atsaucas dalībvalsts, atsaucoties šādu izņēmumu⁴⁰. Tie ir vispārējās piemērošanas principi, kas iepriekš 47. punktā minēto iemeslu dēļ ir īpaši svarīgi šajā lietā.

51. Turklāt pēc Tiesas jautājuma Austrijas pārstāvji atzina, ka apstrīdētā valsts norma faktiski ir preventīva. Šajos apstākļos, kur apstrīdētā valsts norma ietver vispārēju diskriminējošu attieksmi ar preventīvu mērķi un kur nav iesniegti pietiekoši pierādījumi tās pamatojumam, manuprāt, samērīguma pārbaudi nevar uzskatīt par izturētu.

50. Manuprāt, Austrija nav adekvāti parādījusi, ka tās izglītības sistēmas finansiālais līdzsvars varētu tikt izjaukts, atceļot apstrīdētās valsts normas. Tiesai tiesas sēdē iesniegtajos aprēķinos ir atsauce tikai uz medicīnisko studiju gadījumu un iespējamo vāciski runājošo pieteicēju pieplūdumu uz

52. Katrā ziņā, lai arī kādus līdzekļus Austrija pieņemt, lai mazinātu risku tās augstākās izglītības sistēmas finansiālajam līdzsvaram, tiem ir jāatbilst Līguma prasībām, īpaši attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi. Pārmerīgs pieprasījums pēc pieejas īpašiem kursiem var tikt risināts, veicot specifiskus nediskriminējošus pasākumus, kā iestājesāmena ieviešana vai minimālā vērtējuma prasība, tādējādi ievērojot EKL 12. panta prasības. Tāpat, lai ievērotu Kopienu tiesības, adekvātāks pasākums viendabīguma sasniegšanai, ja ar to mēs saprotam studentu, kas stājas Austrijas universitātēs, kvalifikāciju

39 — Sabiedrības veselības izņēmuma kontekstā saskaņā ar EKL 30. pantu skat. 2004. gada 5. februāra spriedumus lietā C-24/00 Komisija/Frāncija (*Recueil*, I-1277. lpp., 53. punkts) un lietā C-270/02 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-1599. lpp., 20.–22. punkts un tajos citētā judikatūra).

40 — Iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Frāncija, 54. punkts, un 2003. gada 23. septembra spriedums lietā C-192/01 Komisija/Dānija (*Recueil*, I-9693. lpp., 47. punkts).

līdzvērtīgu, manuprāt, būtu pārbaudīt ārvalstu kvalifikāciju atbilstību tām, kas tiek prasītas no Austrijas diplomu ieguvējiem. Fakts, ka šādu pasākumu ieviešana radītu praktiskas vai pat finansiālas grūtības, neveido vērā ņemamu attaisnojumu⁴¹.

53. Tas ir skaidrs, ka šo mazāk diskriminējošo pasākumu veikšana prasītu izmaiņas pašreizējā neierobežotā sabiedrības pieejas [studijām] sistēmā. Nepastāvot Kopienas pasākumiem, kas regulētu studentu plūsmu pāri robežām, šādas izmaiņas atspoguļotu pienākumus, kas rodas no Līgumā ietvertā vienlīdzīgas attieksmes principa. Riski, uz kuriem atsaucas Austrija, nav raksturīgi tikai tās sistēmai, bet tos nes un ir nesušas, ja ne pat intensīvāk, citas dalībvalstis, kuru augstākās izglītības sistēmas ir pievilcīgas lielākam studentu tirgum⁴². Šis dalībvalstis ietver Beļģiju, kuras līdzīgie ierobežojumi, kā jau tas ir apspriests, ir atzīti par nelikumīgiem. Citas dalībvalstis ir ieviesušas nepieciešamās izmaiņas savās nacionālajās izglītības sistēmās, lai izpildītu šo prasību un ievērotu to pienākumus saskaņā ar Kopienu tiesībām. Attaisnojumu, uz kuriem atsaucas Austrija, pieņemšana ļautu dalībvalstīm sadalīt atsevišķos nodalījumos to augstākās izglītības sistēmas. Šajā kontekstā ir jāatsaucas uz spriedumu lietā *Grzelczyk*, kur Tiesa atzina,

ka Direktīva 93/96 par studentu uzturēšanās tiesībām "pieļauj noteiktu finansiālās solidaritātes iespēju starp uzņemošās dalībvalsts pilsoņiem un citu dalībvalstu pilsoņiem", kuru ir jānes arī Austrijai⁴³.

54. Kas attiecas uz otro attaisnojumu, ko izvirza Austrija, attiecībā uz Kopienu tiesību pārkāpumu, tā ir patiesība, ka Tiesa spriedumos lietās *Knoors*⁴⁴ un *Bouchoucha*⁴⁵ nosprieda, ka dalībvalstij var būt leģitīma interese ar tiem līdzekļiem, kas ir radīti saskaņā ar Līgumu, kavēt tās pilsoņus no mēģinājumiem aplami izvairīties no tās nacionālās likumdošanas piemērošanas attiecībā uz profesionālo apmācību. Tomēr es neesmu pārliecināts, ka šie gadījumi dod jebkādu atbalstu Austrijai.

55. Pirmkārt, abas lietas attiecas uz pasākumiem, kurus veica dalībvalstis pret [tiesību] ļaunprātīgu izmantošanu, ko veica to pašu pilsoņi, kuri, atsaucoties uz Līguma normām par tiesībām veikt uzņēmējdarbību, mēģināja apiet stingrākus nacionālos noteikumus par profesionālo kvalifikāciju. Kā norāda Komisija, ir grūti pieņemt, ka citu dalībvalstu pilsoņus, kas mēģina iekļūt Austrijas augstā-

41 — Skat. cita starpā 1990. gada 5. jūlija spriedumu lietā C-42/89 Komisija/Belģija (*Recueil*, I-2821. lpp., 24. punkts).

42 — 2000. gadā Lielbritānija bija lielākā ārvalstu studentu neto importētāja. Avots: *OECD 2002*.

43 — Iepriekš 25. zemsviras piezīmē minētais spriedums lietā *Grzelczyk*, 44. punkts.

44 — 1979. gada 7. februāra spriedums lietā 115/78 *Knoors* (*Recueil*, 399. lpp.).

45 — 1990. gada 3. oktobra spriedums lietā C-61/89 *Bouchoucha* (*Recueil*, I-3551. lpp.).

kās izglītības sistēmā ar tādiem pašiem noteikumiem un nosacījumiem kā līdzvērtīgu Austrijas diplomu ieguvēji, var apvainot par Līguma noteikumu par brīvu personu pārvietošanos ļaunprātīgu izmantošanu. Tieši pretēji, tieši tas ir šo normu mērķis⁴⁶.

56. Vēl jo vairāk, pastāvīgā judikatūrā ir noteikts, ka Kopienas tiesību ļaunprātīgu izmantošanu var konstatēt tikai katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā attiecīgos katra individuālā gadījuma apstākļus un pamatojoties uz pierādījumiem⁴⁷. Vispārējs un nenoteikts režīms, kas automātiski piemērojams visiem ārvalsts vidējās izglītības diplomu ieguvējiem bez izņēmuma, kā tāds, kas ietverts apstrīdētajā valsts normā, diez vai atbilst šiem kritērijiem un to pašu iemeslu dēļ neiztur arī samērīguma [pārbaudi].

Argumenti, kas pamatoti uz starptautiskiem līgumiem

57. Austrija izvirza pēdējo argumentu, lai apstrīdētu Komisijas prasību, apgalvojot, ka apstrīdētā valsts norma atbilst divām konvencijām, kuras izstrādājusi Eiropas Pa-

dome — 1953. gada 11. decembra Eiropas Konvencijai par diplomu ekvivalenci un uzņemšanu augstākajās mācību iestādēs un 1997. gada 11. aprīļa Konvencijai par augstākās izglītības kvalifikāciju atzišanu Eiropā. Šo argumentu var apskatīt īsi.

58. Attiecībā uz minētajām Eiropas Padomes konvencijām ir pietiekoši atzīmēt, ka, kā norāda Komisija, ir izlemts, ka "kamēr Līguma 307. panta pirmā daļa ļauj dalībvalstīm ievērot pienākumus pret trešām valstīm saskaņā ar starptautiskiem līgumiem, kas noslēgti pirms Līguma, tas neļauj tām atsaukties uz no šādiem līgumiem izrietošām tiesībām attiecībā Kopienas ietvaros"⁴⁸. Tāpēc Austrija nevar atsaukties uz 1953. gada konvenciju, lai izvairītos no pienākumiem saskaņā ar Kopienas tiesībām.

59. Kas attiecas uz 1997. gada konvenciju, Austrijai ir pienākums saskaņā ar EKL 10. pantu atturēties no jebkādam starptautiskām saistībām, kas varētu traucēt Savienībai sasniegt tai uzticētos mērķus⁴⁹. Šāds pienākums saskaņā ar EKL 10. pantu attiecas uz jebkādiem nacionāliem pasākumiem, kas ievieš 1997. gada konvencijas normas, kurām būtu šāda ietekme.

46 — Par šo punktu skat. ģenerālvokāta La Pergolas [*La Pergola*] apsvērumus viņa 1998. gada 16. jūlija secinājumos lietā C-212/97 *Centros* (1999. gada 9. marta spriedums, *Recueil*, I-1459. lpp.), īpaši 20. punktu.

47 — 2002. gada 21. novembra spriedums lietā C-436/00 *X un Y* (*Recueil*, I-10829. lpp., 42. punkts) un iepriekš 46. zemsviras piezīmē minētais spriedums lietā *Centros*, 25. punkts.

48 — 1996. gada 2. jūlija spriedums lietā C-473/93 *Komisija/Luksemburga* (*Recueil*, I-3207. lpp., 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

49 — 1976. gada 14. jūlija spriedums apvienotajās lietās 3/76, 4/76 un 6/76 *Kramer* (*Recueil*, 1279. lpp.).

Secinājumi

60. Iepriekš minēto iemeslu dēļ es uzskatu, ka Tiesai:

- 1) jāatzīst, ka, neveicot vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka citās dalībvalstīs iegūto vidējās izglītības diplomu īpašnieki varētu iegūt pieeju Austrijas organizētajai augstākajai un universitātes izglītībai ar tādiem pašiem nosacījumiem kā Austrijā iegūto vidējās izglītības diplomu īpašnieki, Austrijas Republika nav izpildījusi pienākumus, ko tai uzliek EKL 12., 149. un 150. pants;
- 2) jāpiespiež Austrijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, izņemot tos, kas radušies Somijas Republikai, kurai kā personai, kas iestājusies lietā, ir jāsedz savi izdevumi pašai.